

BANUCA

Basic Numerical and Calculation Abilities

Imtixaanka Xisaabaha iyo aqoonta tirada
Turjumaad: [Imtixaanka xisaabaha iyo aqoonta tirada]

Habka shaqada
[Soomaali]

Turjumaad

[Fadumo Bile Abokor]

© 2003
Pekka Räsänen

Bogga 2aad – Layliga 1aad: Isbarbardhigga: qiyaasaha

Xusuus:	Hubi, in shaqada bogga 2aad diyaar kuu tahay.
---------	---

Bog kasta cidhifkiisa(cirifkiisa) waxa ku yaal sawir, kugu caawinaya sidii aad u fahmi lahayd, in aad waxyaalaha lagaa rabo ugu hesho meeshii saxda ahayd ee ku habbooneyd.

Tilmaanta bogga:	 Shimbir
------------------	---

Cilmibaaruhu wuxuu oranayaa (marka koox la imtixaanayo waa in wax loo weydiiyaa koox ahaan)

Cilmibaaruhu wuxuu oranayaa:

“Ha ka qaadin qalinka miiska illaa lagu fasaxo, si fiican u dhegeyso halkan meeshan madow (*Ka tus meesha buugaaaga shaqada.*) Waxaad aragtaa laba sanduuq, kuwaasoo ay ku dhex jiraan tiro kubbado ah oo kala duwan. Fiiri oo eeg su’aasha koowaad, sanduuqa tirada badan waa la calaamadiyey (*Tus*) sidoo kale waxaa loo calaamadiyey kan ku xiga. U calaamadee hadda sidaa hore oo kale, sanduuqyada hoose, kuwa tirada badan ee kubbadaha ahi ku jiraan. Uma baahnid inaad kubbadaha tiriso, calaamadee kuwa u eg inay tiro badan yihiin. Hadda (*imminka*) qaado qalinka oo bilow shaqada.”

Waqtigu waa: 3 daqiqadood (minit)

(Waqtigu wuxuu bilaabmayaa marka ay dhammaato tusaaleyntu.)

3 daqiqo ka dib cilmibaaruhu wuxuu oranayaa:

Fiican, dhig qalinka miiska korkiisa oo bogga kale soo rog.

Bogga 3 aad – layliga 2aad: Xisaabin: Isugeyn

Xusuus	Hubi, in saqada bogga 3aad diyaar kuu tahay
Tilmaanta bogga:	 Jiir(doolli)

Cilmibaaruhu wuxuu oranayaa:

”Ha ka qaadin qalinka miiska illaa lagu fasaxo. Si fiican u dhageyso! Halkan (Ka tus buugaaga shaqada) waxaa ah laba tiro iyo calaamadda isugeynta (+) taasoo macnaheedu yahay in la isugeynayo ama la isku darayo laba tiro. Tusaale; Marka aad haysato laba ee loo geeyo hal, waxay noqoneysaa seddex. Jawaabta waxa lagu qorayaa xariijinta jawaabta. Shaqada kale waa la isku geynayaa ama la isku darayaa 1 iyo 9. Halkaa ka sii wad xisaabaha kale. Isku day ina aad ka shaqeyso inta ugu badan ee suurtagal ah . Markaad sameyso shaqada, qalinka miiska korkiisa dhig. Hadda waad qaadan kartaa qalinka si aad shaqada isugeynta u bilowdo.”

Waqti
waa: 4 daqiiqo (minit)

4 daqiiqo ka dib cilmibaaruhu wuxuu oranayaa:

Fiican, dhig qalinka miiska korkiisa oo soo rog bogga kale.

Bogga 4aad - Layliga 3aad: Isle'ekaanta: qiyaasta iyo tirada

Xusuuso:	Hubi, in shaqada bogga 4aad diyaar kuu tahay.
Tilmaanta bogga	 kubbad(banooni)

Cilmibaaruhu wuxuu oranayaa :

“Ha ka qaadin qalinka miiska illaa aan kuu ogolaado.Si fiican u dhegeyso!
Shaqadan waxaa calaamad la kor dhigay tiro, taas oo la mid ah dhibcaha sawirka dhinaca kale ku yaal. Halkan (ka tus buugaaga shaqada). Shaqada hore waxaa ku yaal laba dhibcood, sidaa daraadeed waxaa calaamadda la kor dhigay tirada laba. Ka xigaa waa (Tus) shan dhibcood waxana calaamadda lagu dhigay tirada shan, shaqooyinka ka danbeeya, calaamadee tirada la qiyaasta ah, tiro walba makaad dhammeyso, dhig qalinka miiska korkiisa.”Hadda qalinka qaado oo bilow shaqada.

Waqti 4 daqiiqo (minit)
waa:

4 daqiiqo ka dib cilmibaaruhu wuxuu oranayaa

Fiican, dhig qalinka miiska korkiisa oo soo rog bogga kale.

Bogga 5aad – layliga 4aad: Xisaabin: kalajar (kalagoo)

Xusuus:	Hubi, in shaqada 5aad diryaar kuu tahay.
Calaamadda bogga:	 Ubax

Cilmibaaruhu wuxuu oranayaa:

“Ha ka qaadin qalinka miiska illaa aan kuu ogolaado. Si fiican u dhegeyso!
Halkan (*ka tus buugaaga shaqada*) waxaa kuu yaal tiro iyo calaamadda kala goynta (–), taasoo macneheedu yahay, in tirada hore laga goynayo tirada danbe. Tusaale, marka aad laba haysato ee laga gooyo ama laga jaro hal. Jawaabtu waa hal, waxaana lagu qorayaa xariijinta jawaabta. Shaqada ku xigta, shan ayaa afar laga jarayaa, sidaa oo kale shaqada u sii wad. Ku dadaal in aad ka shaqayso inta ugu badan ee suurtagal ah. Marka aad dhammeyso, qalinka miiska kor dihg. Hadda qalinka gacanta ku qaado oo xisaabta kala jar”

Waqti
waa: 4 daqiiqo (minut)

4 daqiiqo ka dib cilmibaaruhu wuxuu oranayaa:

Fiican, dhig qalinka miiska korkiisa oo soo rog bogga kale.

Bogga 6aad – Layliga 5aad: Iskuxigidda tirooyinka

Xusuus:	Hubi , in shaqada bogga 5aad diyaar kuu tahay.
Calaamadda bogga:	 Quraanjo

Cilmibaaruhu wuxuu oranayaa:

“Ha ka qaadin qalinka miiska korkiisa illaa aan kuu fasaxo. Halkan waxaa aha laba tiro oo isku xiga (*Ka tus buugaaga shaqada*): *laba iyo saddex. Waa maxay tirada ku xigtaa ? Laba iyo sadex waxa ku sii xigta afar. Sidoo kale ku qor meesha bannaan tirada ku xigta tirada qoran. Halkan ka bilow (Tus): shan, lix maxaa ku xiga? qaad qalinka oo shaqada bilow ”*

Waqti
waa: 4 minut (Daqiiqo)

4 daqiiqo ka dib cilmibaaruhu wuxuu oranayaa:

Fiican, dhig qalinka miiska korkiisa oo soo rog bogga kale.

Bogga 7aad – Layliga 6aad : isbarbardhigga tirooyinka

Xasuus:	Hubi, in shaqada bogga 7aad diyaar kuu tahay.
Calaamadda bogga:	 Maroodi

Cilmibaaruhu wuxuu oranayaa:

”Ha ka qaadin qalinka miiska korkiisa illaa lagu ogalaado. Si fiican u dhegeyso!
Halkan waxaa ah safaf, kuwaas oo tirooyin ah (ka tus buugaaga shaqada): waxaa halkan ku qoran tirooyinka 2,4,1 iyo 3. afar ayaa ugu badan waana tirada la calaamadiyey. shaqada kale ka shaqee, meesha waxaa ah 2,3,7 iyo 6. Hadda waad qaadan kartaa qalinka adigoo bilaabaya shaqada.
Markaad dhameyso shaqada. Dhig qalinka miiska korkiisa.

Waqti
waa: 4 minut (Daqiiqo)

4 daqiiqo ka dib cilmibaaruhu wuxuu oranayaa:

Fiican, dhig qalinka miiska korkiisa oo soo rog bogga kale

Bogga 8aad – Layliga 7aad: Iskudhigma: Odhaah(oraah) iyo tiro

Xusuus:	Hubi , in shaqada bogga 8aad diyaar kuu tahay.
Tilmaanta bogga:	 Eey

Cilmibaaruhu wuxuu oranayaa:

Kor ha u qaadin qalinka illaa aan ku dhaho qaad. Si fiican u dhegeyso. Halkan waxaa ah safaf(layman) kuwaasoo ah tirooyin (*Ka tus buugaaga shaqada*)layn(saf) kasta waxaan kaaga sheegayaa hal tiro, waxa lagaa rabaa inaad calaamadeyso tiradaa. Fiiri oo eeg safka hore tusaale (*Tus*) waxan oranayaa” afar. Ka raadi safka hore tirada afar. Tiradaa calaamad ayaa lagu dhigay”Hadda waa markaaga. Qaado qalinka oo laynka xiga calaamadee tirada sagaal. Sagaal.”

Xusuus:	Xusuuso in aad tartiib iyo si habsan ugu sheegto tirada Mar labaad ugu celi. Waxaad oranaysaa ” laynka danbe waa tirada XX, XX”.
---------	--

Tilmaan:	Haddii shaqeeyuhu isku qaldo laymanka. Waad yara tilmaami kartaa adigoo xarafka layka ugu horreeya u sheegaya: “Laynka, haddii uu xarraf ku bilaabmayo Y (marka koox la imtixaamayo waxaad ugu qori kartaa sabuuradda), XX, XX.
----------	---

Waqtiga: 20 ilbidhqi (seken) sii qayb kasta oo ka mid ah shaqadan.

Tirooyinka la dhahayaa waa:

9	sagaal
18	sideed toban iyo sideed(toban iyo siddeed)
25	Labaatan iyo shan (shan iyo labaatan)
73	todobaatan iyo saddex (sadx iyo todobaatan)
102	boqol iyo laba
504	shan boqol iyo afar
4 012	afar kun iyo toban iyo laba (afar kun iyo laba iyo toban)
10 004	toban kun iyo afar.

Qaybta ugu danbeysa marka la dhammeeyo, 20 seken ka dib cilmibaaruhu wuxuu oranayaa:

Fiican, dhig qalinka miiska korkiisa oo soo rog bogga kale.

Bogga 9- Layliga 8aad : Xisaabin: Xisaabo

Xusuus:	Hubi, in shaqada bogga 9aad diyaar tahay.
Tilmaanta bogga:	 Baaskiil(bushkaleeti)

Cilmibaaruhu wuxuu oranayaa:

Ha qaadin qalinka ilaa lagu fasaxo. Si fiican u dhegeyso. Halkan waxaa ah shaqo la xisaabinayo, tirooyin badan iyo kuwo yaryar. (*Ka tus buugaaga shaqada*). Ku dadaal inaad ka shaqyso inta ugu badan , una fiirso, miyaa la kala jarayaa mise waa la isku geynayaa. Markii aad dhammeyso, dhig qalinka miiska korkiisa. Hadda qaado qalinka oo billow shaqada.

Wagtiga: 6 taqiiqo (minit)

6 minit ka dib cilmibaaruhu wuxuu oranayaa:

Fiican, dhig qalinka miiska korkiisa oo soo rog bogga kale

Bogga 10 – Layliga 9aad: Go’aaminta xisaabaadka

Xusuus:	Hubi, in bogga shaqada ee 10aad diyaar kuu yahay.
Tilmaanta bogga:	 Bisad(mukulaal)

Cilmibaaruhu wuxuu oranayaa:

“ Ha qaadin qalinka illaa lagu fasaxo. Si fiican u dhegeyso. Halkan dhinaca bidixda (*Ka tus meesha buugaaga shaqada*), waxaa ah saddex tiro, kuwaas oo isku xigxiga. Halkan, dhinaca kale, (*Tus*) waxaa ah tiro ku sii xigi karta tirooyinkii hore. Fiiri oo eeg laynka hore: tirooyinka hore waxay ka bilaabmaan kow, laba, saddex waxaa ku haboon in lagu sii biiriyo triada afar, oo ku sii xigi karta tirooyinka hore. Markaa waxa la calaamadiyey afar. Tirooyinka ku xigaa waa 2,4,6 waxaana ku sii xigi karta tirada 8. Sidoo kale uga shaqee shaqooyinka soo socda . Mar kasta hal tiro calaamadee, tiradaasoo ah ta ku sii xigi karta ee ku haboon tirooyinka isku xiga. Wakhtiga shaqadu waa 8 minit. Hadda qaado qalinka oo bilow.

Wakhtigo: 8 minit (daqiiqo)

8 minit kadib cilmibaaruhu wuxuu oranayaa:

“Dhig qalinka miiska korkiisa. Shaqadu way dhammaatay.